

Otrok.

Nasveti

v dosego pametne domače vzgoje ob
preprostih razmerah.

Po nemškem izvorniku priredil

Magister.

A black and white illustration of a cherub's head and shoulders. The cherub has short, curly hair and large, feathered wings. The illustration is positioned above the text of the library stamp.
K. k. Studienbibliothek Laibach

1910

Natisnil in založil Ant Slatnar v Kamniku.

Uvod.

Kakor navadiš koga v mladosti,
tak bo, ko se postara.

Zakon je sveta, od Boga samega ustanovljena zveza med moškim in žensko. Ni je presrčnejše zveze na zemlji od zakona. Najlepši sadovi zakona pa so otroci, ki izniknejo iz njega. Ti so najdragocenejši dar božji, veliko vrednejši od zlata in žlahtnih kamenov. Iz tega izvira za roditelje najsvetejša dolžnost, da skrbijo za otroke, ki jim jih je Bog dal. Kar najskrbneje jih morajo čuvati, izrejati jih morajo v strahu božjem, da kdaj ne postanejo nadležni človeški družbi, marveč, da ji bodo v veselje in čast, pa da bodo tako živeli kakor je živel mali Jezušček,

rastoč v modrosti, starosti in milosti pri Bogu in pri ljudeh. Potem tudi roditelji lahko potolaženi porečejo: »Tukaj, o Bog, so oni, ki si nam jih izročil v varstvo, nikogar nismo izgubili.«

Da, sveta in velika je naloga in odgovornost roditeljev glede otrok. Roditelji so njih prvi in naravni odgojitelji. Sam Bog jim je dal tudi najizdatnejši odgojljni pripomoček v to, namreč vsadil jim je ljubezen v srce! Ljubezen je najtrdnejša vez med odgojiteljem in gojencem, med roditelji in otroki v prvi vrsti. Vso odgojo mora prevevati ljubezen, pri tem bodi ljubezen do Boga glavni pogoj. Roditelji, ki z ljubeznijo in z zvestobo odgajajo svoje otroke, si gradijo častne spomenike v srcu svojih otrok. In tak spomenik obstane, dokler še kri pólje v žilah dotičnih otrok. Viharji življenja naj hrujejo nad človekom ali naj ga v vrtincu sabo potegnejo; sreče solnce naj mu sije in izpolni vse želje: to je gotovo, da podoba ljubečega in zvestega očeta, podoba skrbne in blage matere s svojo svetlobo prešine viharno noč ter prežari celo sreče solnce! V dobrih in zlih dneh bo otrok zmerom imel trenutke, ko spozna, koliko so vredni roditelji, ki so se vsi žrtvovali, da bi mu bili vodniki do resnice in

do čednosti. Nemški pesnik Hölty je po pravici pel:

Ko dušo pa izdihnil boš,
Svet bode se solzil,
In vnuka vnuk krasil
Tvoj grob bo z venci rož.

S tem smo v malih besedah dokazali, kako potrebna je odgoja po lastnih starših. Pa, ah, koliko je staršev, ki niti pojma nimajo, kaj je odgoja! Koliko je pač roditeljev, ki menijo, da svoje otroke dobro odgajajo, če jim dajo le potrebne hrane in obleke. Nad otroke vihte palico, da le ne postanejo lenuhi in hudobniki. Koliko je roditeljev, ki svoje otroke uče kar — slabo! Pred otroki lažejo in kolnejo. Tako vcepljajo že rano svojim otrokom laž v srce in tako so sebi in njim v nesrečo. Tvoj otrok bistro opazuje, kako mu izkazuješ ljubezen. Natanko presodi, kaj mu storiš dobrega. Toda, verjemi mi: še bistreje opazuje nedostatnosti in pogrške tvoje.

Lahko otroka je dobiti,
A silno težko odgojiti!

Zatorej je nujna potreba, da starši dobodo v roko knjižico, da iz nje izvedo,

kaj je potreba k dobri domači odgoji.
To je tudi namen pričujočega spisa.*)

Naj bi rodil obilo blagoslova božjega po
krščanskih naših rodbinah! V to pomôzi Bog!

*) Učen mož je nekdam rekel, naj bi se ne dovolilo, da se dva poročita, ki nista prej položila izkušnje ter dokazala znanje o najvažnejših točkah o odgoji otrok. Mož je imel, bogme, prav; zakaj, če se pomisli, koliko je v tem obziru napačnosti, koliko v tem pogledu greše uprav starši, potem pač moramo želeti, da vsak mladi par prouči vsaj nasvete, ki so dani v tem kratkem spisu!

1. poglavje.

Telesna odgoja.

»Zdravje je najboljše blago!«

1.) Kaj naj storim, da moji otroci ostanejo zdravi in se telesno dobro razvijajo?

Zapomni si to:

a) Dajaj svojim otrokom preprosto in zdravo hrano, torej: nikakih prezabeljenih jedil in nikakih slaščic!

b) Navadi jih rednosti in zmernosti v jedi in pijači in ne trpi, da bi lizali slaščice. Otroci naj lačni prihajajo k mizi; zakaj lakota je najboljša kuharica tega sveta!

c) Pazi, da ti otroci ne bodo jedli ničesar, kar škoduje njihovemu zdravju, recimo: zeleno sadje, strupene jagode in druge škodljive jestvine.

d) Ne dovoljaj svojim otrokom druge pijače kakor vodo in mleko! Opojne pijače, recimo: pivo, vino, žganje so strup za otroke! Prepovej jim piti, če so razgreti ali razvneti.

Opomnja. Jako graje vredna je navada, če mati pri pitanju svojih otrok najprej sama vzame žlico s hrano v usta, a jo šele potem ponudi otroku. To je nezdravo in tudi zoperno. Ne dajaj otroku preveč jesti naenkrat, pa tudi ne premalo, morebiti iz varčnosti ali celo iz skopuštvu.

Naposled pomni to:

a) Otrokova obleka ne bodi prelahka, pa tudi ne pregorka. Tudi ne navajaj otroka na pregorke in premehke postelje in pernice. Otrok naj si utrdi telo na tršem ležišču, kljubujoč tudi raznim vremenskim izpremembam.

Opomnja. Pravo trinoštvo je, če povijamo novorojenega otroka v veliko blazino in ga pri tem tako trdno povežemo, da se ne more ganiti. Ozirati se je na resnico:

Gôrke noge, hladna glava,
To za zdravje skrb je prava!

b) Otrokovo telo bodi snažno! Tudi odraslejši otroci naj se v tem oziru držijo snage. »Čistoča je polovico življenja.« Gnusno je, če sreča-

vamo otroke z umazano in često raztrgano obleko na ulicah in trgih. Ne prej v posteljo, dokler niso čiste glava, vrat, roke in noge!

Opomnja. Najboljša kopalna voda za dojenje je ona, ki je tako gorka kakor rečna voda v zelo gorkih poletnih dnevih.

c) Otrok naj si krepí in vadi svoje telo z lažjim delom pa naj se obilo kreče ali giblje v prostem zraku. To niso najboljši otroci, ki zmerom ždiyo doma. Tudi v stanici in spalnici naj bo zmerom čist zrak.

Ódprite okna hiše svoje,
Pomoček velik k zdravju to je!

d) Otroku pustimo potrebnega časa, da spi. Pri otrocih je daljše spanje živa potreba. Dojenci se vzbudijo celo le vsled lakote. Ko se pa nasitijo, takoj zopet zaspe. Spanje je za zdravje silne važnosti.

Opomnja. Otroke pošiljajmo spat jedno uro po večerji. Ne igraymo prej z njimi. da se ne razburjajo. Tudi jim ne pravi povesti o strahovih, roparjih in divjih živalih, da v spanju ne bodo nepokojni ter jih tako ne pripraviš ob mirno in krepilno spanje.

Izrek: Ni ga večjega bogastva od zdravega telesa.

e) Ob vsaki resnejši bolezni otrokovi takoj pokliči zdravnika, če je le mogoče. Nikdar ne daj, da bi tvojega otroka zdravil kak mazač ali kaka brezvestna ženska ali ciganka.

Opomnja. Na deželi je močno razširjena vera, da je vsaka otroška bolezen nasledek tega, ker se otroku delajo zobje. To abotno mnenje je umorilo že mnogo otrok.

»Zagovarjanje« proti boleznim je greh in izvira iz poganških časov. Vsak kristjan naj bi se ga sramoval!

2. poglavje.

Kako gojiti ljubezen?

2.) Kaj naj storim, da me bodo moji otroci spoštovali in ljubili?

Najprej jih moraš ti sam ljubiti, zakaj le ljubezen rodi ljubezen. Kdor seje ljubezen, žanje ljubezen. Toda ne imej do otrok slepe, opičje ljubezni, ki jim dovoljuje vse.

3.) Kako izkazujem svojim otrokom ljubezen?

a) Čuvaj se, da ne narediš svojim otrokom kaj žalega. Ne kaznuj jih preostro, če so nehote kaj slabega storili. Razločuj vselej, ali so ta ali oni pregrešek naredili premišljeno ali nepremišljeno ali celo iz hudobije.

Kedar še mlado je drevo,
Lehko se dá ti upogniti;
Pri mladem sinu prav tako:
Daj rano z njim se potruditi!

b) Oče se varuj vpričo otrok kaj slabega govoriti o materi, uprav tako mati o očetu. Ako oče kaznuje, naj mu mati ne brani, ali celo zagovarja otroka. S tem si mati ne pridobi ljubezni otrokove. Često se zgodi, da v kasnejih letih mati sama dobi udarce, ki jih je ubranila otroku.

c) Bodi ljubezniv proti otrokom, ko pridejo do tebe, da te česa poprosijo ali vprašajo. Ne goni jih od sebe osorno in neprijazno, češ: »Nimam časa, tega ne umeš, čuček, pusti me pri miru« i. t. d. Z otroki moraš često sam biti otrok.

d) Dovoljij svojim otrokom nedolžno veselje.

e) V navzočnosti drugih oseb jih ne grajaj, pa tudi ne hvali preveč. Graja pred tujimi ose-

bami krha otroško čuvstvo poštenja, a prevelika hvala dela otroke nečimerne in prevzetne.

f) Ne obetaj otrokom kaj takega, česar jim kasneje ne daš. Ne sramôti jih in ne laži se jim o tem ali onem, smejoč se potem njih lahko-vernosti.

4.) Kaj naj storim, da se bodo moji otroci med-sebojno ljubili ter živeli v miru in edinosti?

a) Kaži jim lepo in složno življenje s tem, da ljubiš in spoštuješ svojo ženo. V rodbini, kjer sta si mož in žena zmerom v laseh, tam se bodo tudi otroci vedno prepirali in tožili drug drugega.

b) Ne odlikuj kakega otroka pred drugimi, marveč ljubi vse enako. Kako se je godilo svetopisemskemu Jožefu, ker ga je njegov oče Jakob odlikoval pred drugimi sinovi? Njegovi bratje so ga hoteli umoriti, no, končno so ga prodali v Egiptet.

c) Če se tvoji otroci spro pri igri i. t. d., bodi jim pameten, previden in pravičen sodnik. Ne daj, da bi se v njihova srca zasadila neodkritosrčnost, sovraštvo ali zavist, zakaj lahko se potem zgodi, da se bodo ob tvoji smrtni postelji prepirali za tvojo zapuščino. To se, žal, večkrat godi.

5.) Kako naj učim svoje otroke človekoljubja?

Pazi na sledeče:

a) Najprej sam kaži človekoljubje! Ne trpi, da bi tvoji otroci nastopali v tvoji hiši proti poslom nekako gospodovalno. Tudi sam ne bodi proti poslom tak, temveč bodi nasproti poslom prijazen in dober svetovalec. Varuj se pa zmerjati jih vpričo otrok.

b) Pomagaj ubožčkom po svojih močeh, uvažujoč besede Gregorčičeve:

Odpri srcé, odpri roké,
Otiraj bratovske solzé,
Sirotam olajšuj gorjé! . . .

Če pa prosečemu te človeku ne moreš ničesar dati, obžaluj to, toda surovo ga ne odpravljaj od sebe.

Izrek: Blagor usmiljenim, zakaj dosegli bodo usmiljenje!

c) Ako komu izkažeš dobroto, ne hvali se s tem. Ne očitaj vselej podpiranemu, kaj si vse storil zanj, zakaj tako ga sramotiš in ga globoko žališ. Kar imaš, ni tvoje; mi smo na svetu le oskrbniki tega, kar nam je dala milost božja.

Opomnja. Dobro je tudi, če svoje otroke privadiš dobrodelnosti. Tako n. pr. dovoli jim, da časih od svojih prihrankov kaj darujejo kakemu siromaku. Kako se jim bodo zasvetile oči, ko jih bo ubogi revež srčno zahvalil za dobroto. Tako seme obrodi dober sad, veruj mi!

d) Ne obsojaj vpričo svojih otrok svojega bližnjega in ne obrekuj nikogar!

Izrek: Ne sodite, da ne boste sojeni!

e) Ne veseli se tuje nesreče! Ne govori kakor je žalibog navada: »Prav se mu godi. Bog že ve, zakaj ga tepe!« Pač pa pomiluj vsakega nesrečneža, pa naj si bo že tvoj prijatelj ali ne. Žêli mu, da bi mu Bog povrnil na ta ali oni način.

Izrek: Veselite se z veselimi in jokajte z jokajočimi!

f) Izkratka: Skrbi za to, da bodo tvoji otroci povsod videli in slišali le dobro!

Izrek: Nauk je srebro, zgled — zlato!

3. poglavje.

Odgoja srca.

6.) Kaj pa je to — »srce«?

Vsi občutki, vse hotenje, ki se poraja v človeku, imenujemo obkratkem — srce.

7.) Ali je srce pri vseh ljudeh enako?

Ne, ta ima mehko, oni zopet trdo srce.

8.) Kako naj uplivam na srce svojih otrok?

Ne trpi pri otrocih surovosti in naj se ti dozdevajo še nedolžnejše. Posebno pazi na te nasvete:

a) Budi v srcu svojih otrok iskreno sočutje do vsakega človeka kakor tudi do vsake stvari božje, torej tudi do živali, do rastlin in drugih stvari.

b) Ne dovoljaj svojim otrokom, da bi kdaj mučili kako žival, ali da bi se celo veselili njenih bolečin. Zatrjuj jim, da žival občuti bolečino prav tako kakor človek.

Izrek: Pravični se usmili živali, toda brezbožnikovo srce je neusmiljeno.

Ne muči nikedar živali,
Bol čuti tudi črvič mali!

Opomnja. Zelo dobro sredstvo za odgojo srca je, če svoje otroke napeljuješ na to, da pozimi sipljejo ubogim ptičicam krme in jim spomladi zidajo valilnice. O velikanski surovosti pa priča, če razuzdani dečki razdirajo ptičja gnezda ali, če jemljejo ptičice iz gnezd. Take surovosti treba brez milosti ostro kaznovati.

c) Nikakor ne trpi, da tvoji otroci škodo delajo na drevesih, grmih in cvetlicah, pač pa jih navajaj na to, da bodo celo drugim zabranjevali delati tako škodo.

Opomnja. Dobro je, če oče zbira otroke okoli sebe, ko sadi drevesa ter da mu otroci pomagajo pri tem. — V nekaterih krajih je navada, da napravljajo kar nekake slovesnosti, ko sadijo drevesa. Ob teh prilikah je navzočna tudi mladina. Tako n. pr. se je godilo ponekod o cesarjevi šestdesetletnici, ko so usajali tako zvane »cesarske lipe« v spomin na redko slovesnost. Omeniti mi je tudi, da kaj blažilno upliva na otroke, če gojimo v sobi in na vrtu cvetlice.

Ima li prostor kdo,
Zasadi naj drevo
In ga neguj skrbno,
Veruj, zaman ne bo!

d) Vzbujaš svojim otrokom veselje do petja!

Kjer petje vbrano se glasi,
Le-tàm hudobnih ni ljudi! —

e) Navadi svoje otroke, da bodo ob vsaki priliki opazovali in občudovali lepoto božjega stvarstva. To naj se zgodi tudi, če bi jih kaj plašilo, n. pr. ob hudem vremenu grom in trèsk. Na tak način se otroci uče poveličevati ljubezen in vsegamogočnost božjo.

Veličastna si priroda,	V gozdu zver in ptica v zraku,
Delo božjih rok,	Riba, ki jo val poji,
Vate je zakone Svoje	Na gredici nežna cvetka —
Vpisal večni Bog.	Tvoje vse je, kar živi.

(E. Gangl.)

(M. Opeka.)

4. poglavje.

Kako negovati različne kreposti?

9.) Kakšni naj bodo starši sami, če hočejo odgojiti krepostne otroke?

Povem Ti odkrito in naravnost: Otroci dobijo prve in neizbrisne spomine v hiši svojih roditeljev! Zatorej so roditelji sami krivi, če imajo malopridne otroke. Česar nimaš sam, tega

ne moreš dati svojim otrokom! Iz nič je — nič! Sam moraš biti svojemu otroku zgled prave kreposti! Če ti le modri nauki in opomini tečejo iz ust, a se tvoje življenje ne strinja s tvojimi besedami, potem je vse zaman: govoril boš le gluhim ušesom!

Zatorej pazi na sledeče:

a) Bodi priden in delaven, a ne trudomrzen in len. Ne pošiljaj svojega otroka buditi hlapca ali deklo, ko se še sam valjaš v mehki postelji. Priden gospodar je vsak dan sam prvi pokoncil!

b) Ne navajaj svojih otrok na to, da le z nevoljo opravljajo delo, ki ga na vsak način morajo izvršiti. Ne, vse naj radi in z veseljem opravljajo. In, ako se jim kako delo posebno posreči, veseli se z njimi!

c) Privadi svoje otroke že zgodaj na pokorščino. Kar si enkrat zapovedal, ne preklicuj in vselej se prepričaj, če so izvršili tvoj ukaz. Ne zapoveduj pa preveč naenkrat in ničesar, kar presega njih šibke moči.

d) Ne preziraj najmanjše nepokorščine ali najmanjšega pregreška svojih otrok. Ne govori: »Saj so še otroci in tega še ne znajo. Ko dorastejo, bodo že boljši. Pomisli, kaj pravi pregovor:

Mali otroci, mali pregreški,
Veliki otroci, veliki pregreški,

ali

Česar Janezek ni znal že v šoli,
Tudi Janez ne bo znal nikoli.

e) Privadi svoje otroke, da bodo znali prositi in ne zapovedovati. Kolikokrat slišimo pri otrocih: »Mama, daj kruha,« namesto: »Mama, prosim kruha!« In, če se tvoj otrok na glavo postavi, ne daj mu kruha, dokler ne prosí. Ko ga pa dobi, naj se tudi lepo zahvali zanj. Tvoji otroci naj se uče hvaležnosti.

Najsi malo je darilo,
Drago bodi ti in milo.

f) Privadi svoje otroke varčnosti in zadovoljnosti z malim! Za vinarje, ki jih dobe od tebe ali od sorodnikov, naj si takoj ne kupijo slaščic, ampak naj jih devajo v hranilnik.

Izreki: Hrani, hrani, mlada kri,
Da bo kaj za stare dni!
Če vinarja ne ceni Tone,
Povem ti, da ni vreden krone!

g) Odgôji svoje otroke, da bodo resnicoljubni! Ne bodi jim ti sam mojster v — la-ganju!

Opomnja. Pride ubog mož k tebi in bi rad kupil mernik krompirja. Ker pa meniš, da ne bo takoj plačal, mu rečeš: »Jaz sam imam komaj še mernik za-se.« Tvoj otrok pa ve to bolje in pove resnico na vsa usta. »Pa, ljubi oče, saj se jutri popeljete z vozom krompirja na semenj, da ga tam prodate.« — Kakšnega se kaže tak gospodar pred svojim sinom? Oh, veruje naj, da ga sin prej ali slej prekosi v laganju! Bogme, lepo seme je vsejal v srce svojega sina! Ker mlad lažnik postane star tač, naj bode uverjen, da je mahoma ubil kar dve muhi t. j. povzročil je obenem dvoje zlih dejanj!

Izrek: Kedor z lažjó se kdaj je vjel,
 Nihčè mu več ne bo verjel! —

*

Zapiši v dušo ta nauk si ti:
»Ne laži in, kar najdeš, ne prikrij!« —

Ta dva izreka svojemu otroku dobro vtisni v spomin!

h) Bojui se pri svojih otrocih zoper vsa slaba nagnenja in zoper vse slabe navade, zoper: prepirljivost, nespravnost, zavist, klepetavost, nečimurnost, bahavost, surovost, strahopezljivost, i. t. d. in priuči jih miroljubja, spravljivosti, do-

brohotnosti, preprostosti, dostojnosti, prijaznosti,
veselosti, srčnosti in drugih dobrih lastnosti.

Izrek: Otroka dobrega vsak rad imá,
 A s slabim se nihčè rad ne pečá!

5. poglavje.

Kako otroke odgajati, da bodo pobožni?

10.) Kaj naj roditelji storijo, da bodo njihovi otroci Boga ljubili in se ga bali?

Kjer Gospod ne zida hiše, tu zidajo zidarji zaman. In, kaj bi tudi pomagalo človeku, da pridobi ves svet, a na svoji duši vendar trpi škodo? Ako hočete, da postanejo vaši otroci res otroci božji, potem vaša hiša ne sme biti jama razbojnikov, ampak molilnica, hiša, ki v njej Bog vlada in deluje. Pomni:

Zaklad brez vse primere
To dar je svete vere.

In: O blagor, blagor je rodbini,
 Ki jo ogreva vere žar,
 Kjer starši, posli, hčere, sini
 Bogu le služijo vsekdar!

11.) Na kaj morajo starši posebno paziti, da bodo njihovi otroci res verni in ne sveto-hlinski licemeri?

Držite se naslednjih navodil:

a) Mati naj uči svoje otročiče ročice lepo sklepati k molitvi, posebno, predno odhajajo spat. Mati je prvi duhovnik in učitelj otrok. Kako lepo je videti mater, sedečo ob postelji svojega otroka in z njim molečo!

1. molitev:

Truden sem, počivat grem,
V sladek sen oči zaprem,
Mir zavladaj kroginkrog,
A nad mano čuvaj Bog!
Daj, o Bog, da svojci moji
V varni roki bodo Tvoji,
Vsi ljudje: veliki, mali,
Naj nocoj bi sladko spali!

Mati: Spavaj sladko v imenu božjem!

2. molitev:

Spet vzbúdil sem se rádujoč,
Kako sladkó sem spal to noč!
O Bog, jaz moram Te hvaliti,
Da hotel si pri meni biti;
Čez dan nad mano tudi čuj
Me vsega hudega varuj!

Opomnja. Za zdaj zadoščajo take male otroške molitvice. Prekrasno, vzvišeno Gospodovo molitev »Oče naš« naj se otroci uče šele takrat, kadar se navadijo nekaj krajših, lažje umevnih molitvic! Če pa otročičem vtepaš v glavo »Oče naš« kar siloma, ter pri tem celo robaniš in zmerjaš, potem se ne čudi, če ne bodo imeli veselja do molitve. In koga zadene odgovornost za to? Le — tebe!

b) Vi, starši, bodite svojim otrokom dober zgled, kar se tiče zaupanja v Boga! Vse vaše dejanje in nehanje bodi tako, da otrokom kažete, da spoznavate v Bogu vsemogočnega, najmo-drejšega in predobrotnega nebeškega Očeta, od kogar prihaja vse dobro, čegar oko čuje nad vsemi ljudmi in brez čegar volje ne pade las z glave.

c) Zategadelj ne pravite o Bogu, kakor da bi bil oster gospod, ki le kaznuje pregrehe. Ko se bliska in grmi in se ploha vliva na zemljo, poučite otroke, da kaže to, kako očetovsko vlada vsemogočni Bog, ne pa, kako nas kaznuje ali celo, da »se Bog krega.« S takim nespametnim govorjenjem obujaš v srcih svojih otrok le strah in trepet, da so podobni hlapcu ali vojaku pro-

staku, ki trepeče pred strogim svojim gospodarjem oziroma pred svojim stotnikom. Otroci naj se sicer nauče strahu božjega, pa tudi ljubiti Boga z otroško vdanostjo!

Grom odmeva po gorah,
Strela tmino razsvetljuje;
Mene vendar le ni strah,
Bog mogočni me varuje . . .

d) Ne jemljite otrok prezgodaj v cerkev! Razvada je prav male otroke jemati v cerkev, kajti taki maleži še ničesar ne umejo in službo božjo le motijo z — jokom! Jezušček je bil 12 let star, ko sta ga Marija in Jožef vodila v jeruzalemski tempelj.

Končno še par vrstic za vas in za vaše otroke:

Dobri Oče Ti nebeški,
Vedno nam na strani stoj,
Da po dobi se človeški
V raju združimo s Teboj! —

A m e n .